

สมอทะเล

1. ชื่อสมุนไพร สมอทะเล (SAMO THALE)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Shirakiopsis indica* (Willd.) Esser ชื่อวงศ์ Euphorbiaceae
3. ชื่ออื่น กระหูด (ภาคกลาง), กุระ กุลา กือเราะะ คือรัก (ภาคใต้)
4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้นสูงได้ถึง 30 เมตร โคนต้นมักมีพูพอนและมีหนาม ยอดอ่อนมีน้ำยางขาวข้น

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงเวียน รูปขอบขนานถึงรูปรี กว้าง 2-4 เซนติเมตร ยาว 7-14 เซนติเมตร ปลายแหลมถึงเรียวแหลม โคนมน ขอบจักฟันเลื่อย แผ่นใบเกลี้ยงทั้งสองด้าน ด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน ด้านล่างสีจางกว่า และมีต่อมขนาดเล็กอยู่ตามขอบใบข้างละ 2-4 ต่อม เส้นแขนงใบข้างละ 15-25 เส้น เส้นใบย่อยเป็นร่างแห ขนหยาบรูปไข่ถึงรูปสามเหลี่ยม ร่วงง่ายก้านใบยาว 1-1.5 เซนติเมตร ด้านบนเป็นร่องตื้น

ดอกแยกเพศร่วมต้น สีเหลืองอ่อนอมสีเขียว ช่อดอกแบบช่อเชิงลด ออกตามปลายกิ่ง ช่อยาว 3-10 เซนติเมตร ดอกเพศผู้จำนวนมาก เรียงตามแกนช่อ ก้านดอกยาว 1-2 มิลลิเมตร โคนกลีบเลี้ยงเชื่อมติดกัน ปลายหยัก 3 แฉก มีขน ไม่มีกลีบดอก เกสรเพศผู้ 3 อัน ดอกเพศเมียใหญ่กว่าดอกเพศผู้ มักออกเดี่ยวตามโคนช่อ รังไข่เหนือวงกลีบ มี 3 ช่อง แต่ละช่องมีออวูล 1 เม็ด ยอดเกสรเพศเมียแยก 3 แฉก

ผล แบบผลแห้งแตก รูปค่อนข้างกลม กว้าง 2-3 เซนติเมตร ยาว 1.8-3 เซนติเมตร มี 3 พู ปลายผลมีก้านเกสรเพศเมียติดทน เปลือกแข็ง หนา เมื่อสุกเปลี่ยนจากสีเขียวเป็นสีน้ำตาลเข้มถึงสีดำ

เมล็ดแบน รูปรี กว้าง 7-8.5 มิลลิเมตร ยาว 1-1.3 เซนติเมตร สีน้ำตาลเป็นมัน

5. ส่วนที่ใช้ทำยา

ผลสมอทะเล เป็นผลแห้งรูปค่อนข้างกลม เส้นผ่านศูนย์กลาง 2-3 เซนติเมตร สีน้ำตาลเข้มถึงดำ เปลือกแข็ง หนา อาจพบแตกเป็นพู ปลายผลมีก้านเกสรเพศเมียติดทน ภายในมีเมล็ดแบน รูปรี สีน้ำตาล กลิ่นเฉพาะ รสฝืดร้อน

6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

ตำราสรรพคุณยาไทยว่าสมอทะเลมีรสร้อน เป็นยาระบายแก้ธาตุพิการ แก้ซางขโมย

7. รายงานการวิจัยในปัจจุบัน

ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยพรีคลินิกพบว่า สารกลุ่มฟอ์บอลเอสเทอร์ (phorbol esters) ในสมอทะเลทำให้เกิดการระคายเคืองต่อผิวหนัง ทำให้ผิวหนังแดง (erythema) และเหนียวน้ำให้เกิดการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือดและบางชนิดยังมีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย mycobacterium

8. สารสำคัญ

สมอทะเลมีสารกลุ่มฟอ์บอลเอสเทอร์ (phorbol esters) และดีออกซีฟอ์บอลเอสเทอร์ (deoxyphorbol esters) เช่น ซาพาทอกซินเอ (sapatoxin A) ซาพาทอกซินบี (sapatoxin B) ซาพาทอกซินซี (sapatoxin C) ซาพินทอกซินบี (sapintoxin B) ซาพินทอกซินซี (sapintoxin C) และซาพินทอกซินดี (sapintoxin D)

9. แหล่งกำเนิด และการกระจายพันธุ์

พืชชนิดนี้มีเขตการกระจายพันธุ์ในประเทศไทยทางภาคกลางและภาคใต้ พบตามชายป่าริมคลองน้ำกร่อยหรือตามชายป่าชายเลนและพื้นที่ที่น้ำทะเลท่วมถึงเป็นครั้งคราว ในต่างประเทศพบในอินเดีย ศรีลังกา บังคลาเทศ พม่า ภูมิภาคอินโดจีน และภูมิภาคมาเลเซีย

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่ป่าชายทะเล ริมแม่น้ำลำธาร
- ภาค ตะวันออก ภาคใต้
- จังหวัด ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร ไม่ใช่ทำเป็นอาหาร

12. การขยายพันธุ์

การเพาะเมล็ด สมอทะเลมีผลกลมคล้ายลูกตะโก เวลาแก่จะแตก 3 แฉก มีเมล็ด 3 เมล็ด นำเมล็ดแก่ ๆ ไปเพาะในถุงเพาะชำ ฤดูแล้ง 1 – 2 เมล็ด ประมาณ 30 – 45 วัน เมล็ดจะงอกออกมาเป็นต้นอ่อน เพื่อเป็นต้นกล้าสมอทะเลต่อไป

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก นิยมปลูกในฤดูฝนในช่วงเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม
- การเตรียมดิน โดยการขุดหลุมกว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร ลึก 50 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมักคลุมเคล้ากับดินก้นหลุม ควรปลูกห่างกัน 4 – 5 เมตร
- วิธีการปลูก เมื่อต้นกล้าอายุ 10 – 12 เดือน นำปลูกในหลุมที่เตรียมไว้ ปักไม้ให้เรียบร้อย และผูกเชือกเพื่อพยุงลำต้น รดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย ควรใส่ปุ๋ยคอกให้หลังจากปลูกได้ 6 เดือน
- การให้น้ำ สมอทะเลเป็นพืชชอบน้ำ ต้องรดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ

- การกำจัดวัชพืช ควรทำพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ย
- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู สมอทะเลไม่ค่อยจะมีโรคและแมลงศัตรู

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวได้ทุกฤดูกาล เมื่ออายุ 7 – 10 ปี จะออกผล ระหว่างเดือนเมษายน – กันยายน
- วิธีการเก็บเกี่ยว สมอทะเลเมื่อแก่ผลจะมีสีน้ำตาล และร่วงหล่นลงมาจากตัวเอง เก็บได้ที่โคนต้น หรือจะใช้ไม้สอยผลแก่ ๆ ที่เริ่มมีสีน้ำตาลลงมาก็ได้
- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อได้ลูกสมอทะเลมาแล้ว นำมาล้างน้ำให้สะอาด แล้วนำไปตากแดดให้แห้งประมาณ 7 – 10 วัน และนำไปอบอีกครั้งจนแห้งสนิท
- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้ลูกสมอทะเลมาแล้ว บรรจุถุงส่งจำหน่ายต่อไป หรือใส่กระสอบโปร่ง ๆ หรือถุงปุ๋ยสะอาด และเก็บไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิปกติ

16. การจำหน่าย

ผลสมอทะเลแห้ง ราคาประมาณกิโลกรัมละ 35 บาท

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข